

Més enllà dels sismes: totes les hipoteques que deixa la fallida del projecte Castor

Més de mil terratrèmols generats, prop de 3.300 milions d'euros de forat que pagaran els consumidors, sobrepasant les 13.000 pàgines de sumari judicial i, de moment, cap dimissió. El fallit projecte Castor ha inaugurat l'era dels magatzems que mai podran albergar ni dispensar gas, però les conseqüències energètiques, ambientals i polítiques que ha provocat s'arrossegaran durant dècades.

Jordi Marsal / @jordi_marsal

Més de mil terratrèmols generats, prop de 3.300 milions d'euros de forat que pagaran els consumidors, més de 13.000 pàgines de sumari judicial... Tot allò que envolta el projecte Castor magnifica el seu volum de forma exponencial, fins a l'exageració, i acaba mesurant-se amb xifres d'un mínim de quatre dígit: siguin milers, milions o milers de milions. No hi ha terme mitjà. Després de 20 anys d'història, la meitat de la qual oculta a l'escrutini públic de la ciutadania, el "faraònic" –segons el Govern del PP– magatzem de gas submarí s'ha acabat convertint, en la mateixa mesura, en el paradigma d'infraestructura energètica que difícilment tindrà mai utilitat. Sentenciat, aparentment, de forma definitiva pel Govern del PP, la seva ha estat la història d'un fiasco anunciat i advertit. La crisi sísmica de la tardor del 2013 i la [indemnització de 1.350 milions d'euros](#) a l'empresa concessionària, Escal UGS, controlada per Florentino Pérez, han estat els seus principals moments de fulgor mediàtic i d'indignació social davant el considerat com un dels majors escàndols tècnics, econòmics i polítics recents.

No es tracta, únicament, de les seves desmesurades dimensions. El fracàs del projecte ha inaugurat l'era dels magatzems que mai podran albergar ni dispensar gas. A més d'inviàble tècnicament i econòmicament, el negoci capitanejat entre bambolines per l'omnipotent empresari madrileny, ben pavimentat administrativament pel tàndem governamental PSOE-PP i engreixat pel finançament del Banc Europeu d'Inversions (BEI), introdueix una variant inquietant: l'intent de fer-lo funcionar, en període de proves, va generar una onada sísmica que va fer trontollar literalment el paisatge vital de desenes de milers de persones de les Terres del Sénia. Un cop esbombada als quatre vents la decisió del Govern espanyol de no fer absolutament res respecte a això i deixar córrer el rellotge esperant un gir favorable dels esdeveniments, **les hipoteques que deixa el fiasco del Castor continuen llastant la societat i, presumiblement, ho seguiran fent durant dècades:** també en els àmbits energètic, ambiental, social o polític. Evitar que la revisió amb profunditat i l'exigència de responsabilitats per totes les càrregues que llega aquest oneros projecte acabin engolides per l'efímera voràgine mediàtica és el que pretén el [judici popular](#) que l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG) organitza aquest dissabte, 17 de juny, a Barcelona.

La socialització d'un deute "il·legítim"

La gran ombra allargada que el Castor projecta sobre el futur és, sens dubte, **el deute milmilionari que els consumidors hauran d'afrontar al llarg de les pròximes tres dècades per finançar,**

via la factura del gas, el cost d'una infraestructura que mai es posarà en funcionament. Una llosa pesadíssima: 3.280 milions d'euros en total. "És un deute il·legítim, que va en contra dels interessos de la població per una infraestructura que es pot qüestionar si era necessària", apunta Alfons Pérez, de l'Observatori del Deute en la Globalització. Tot i que, l'any 2013, el Tribunal Suprem va reconèixer el dret de la concessionària a rebre una indemnització encara que hagués actuat de forma negligent o dolosa, el fet que la planta no arribés mai a estar operativa, segons el [decret de concessió del 2008](#), oferia arguments legals per, almenys, rebaixar-la. Però, davant la disjuntiva d'exigir responsabilitats a l'empresa i arriscar-se a rebre una estirada d'orelles de Brussel·les -la indemnització havia de servir per retornar els 1.440 milions dels bons del BEI- o sagnar encara més els consumidors, el Govern del PP va optar per socialitzar el deute. Escal UGS, l'empresa a qui s'havia atorgat la concessió del Castor, va rebre 'ipso facto' els 1.350 milions -n'havia cobrat 110 fins al 2012- gràcies a un crèdit amb el Banc Santander, CaixaBank i Bankia.

"No volien que afectés el dèficit de l'Estat i és la població qui paga", remarca Pérez. Principalment, els ciutadans i les empreses de les zones on més gas es consumeix, amb Catalunya -21% de l'Estat- [al capdavant](#). Això va empènyer **la Generalitat a recórrer contra la indemnització al Tribunal Constitucional** -també ho va fer el PSOE- i a portar al Suprem les tres ordres anuals que des del 2015 incorporen els costos del Castor a la factura del gas -més de 96 milions d'euros anuals, incloent-hi el retorn del crèdit i el manteniment de les instal·lacions. La Plataforma Ciutadana en Defensa de les Terres del Sènia i la patronal CECOT han denunciat el cas a les autoritats comunitàries. La indemnització pel Castor suposa el 53,7% del deute total del sistema gasista, que [va fer disparar en un 66,75% l'any 2016](#). El Govern espanyol, però, continua aferrant-se al capcós argument que **mantenir hivernades les instal·lacions permet "estalviar" 110 milions d'euros l'any en el cas de funcionar**.

El grup ACS, de Florentino Pérez, actuava de comissionista del Castor i inflava el benefici industrial del 5% al 17%

Els comptes pendents encara continuen oberts. Una obra que, d'acord amb els càlculs en una fase molt inicial per part dels socis canadencs Dundee Energy, havia de suposar només una inversió de 250 milions (2003), molt més barat, teòricament, que 14 esferes de gas líquid i una regasificadora: 1.650 milions. Però tot va disparar-se precipitadament amb l'entrada al negoci de la constructora de Florentino Pérez. Amb la benedicció del Govern del PSOE, **el grup ACS no solament va guanyar el concurs de les obres del Castor amb un procediment sense concurrència, sinó que va aconseguir el control de la societat concessionària Escal UGS**, assumint tots els papers de l'auca: documents interns del Ministeri d'Indústria l'any 2012 posen de manifest que la constructora subcontractava les seves pròpies empreses -Cobra o Dragados Offshore- i actuava de comissionista inflant el marge de benefici industrial, en molts casos, del 5% estipulat pel contracte al 17%, sense cap justificació. De fet, la Comissió Nacional de l'Energia ja va advertir sobre [adjudicacions irregulars](#) a dit amb importants sobre costos per al sistema gasista. Malgrat conèixer aquests extrems i haver sentenciat públicament de mort el projecte, Soria va acabar claudicant: fins i tot, [va allargar de 5 a 25 anys el termini](#) perquè l'empresa renunciés a la concessió i recuperés la inversió.

En el rerefons, a més, despunta el debat sobre la sobirania energètica. **L'ODG qüestiona obertament un model basat en la proliferació d'infraestructures gasistes, moltes de les quals ja no es posaran en marxa**, a partir de "retribucions i negoci assegurat". Especialment, en un context de clar desplomament del consum de gas a l'Estat espanyol arran l'esclat de la bombolla immobiliària l'any 2008. "Les terminals d'importació de gas només rendeixen a un 30% i som el quart Estat amb més capacitat per importar", critica Alfons Pérez. Però, malgrat això, les autoritats estatals i comunitàries continuen apostant per "financeritzar" infraestructures associades al consum

de combustibles fòssils, amb el concurs de “grans empreses”. El Castor, sense anar més lluny, va ser el primer premiat amb un ‘project bond’ del Banc Europeu d’Inversions l’any 2013 –amb l’exministra socialista Magdalena Álvarez de vicepresidenta–, una emissió de bons per a infraestructures estratègiques que, gràcies a la garantia comunitària, permetia als promotors accedir al finançament dels mercats de capitals amb uns interessos [molt més avantatjosos](#). La institució, fins i tot, va posar 300 milions directament d’euros en l’operació, a més d’habilitar una línia de 200 per garantir-ne la liquiditat.

L’amenança sísmica

A principis de setembre del 2013, les dimensions del problema del projecte Castor es fan més paleses que mai. És quan, d’un dia per l’altre, i davant la imperiosa necessitat d’obtenir el permís d’operació definitiu, els responsables del projecte Castor van incrementar un 147% el cabal d’injecció de gas matalàs al magatzem subterrani per efectuar una prova de càrrega durant 48 hores consecutives. La prova es va acabar convertint en la sotragada que va desencadenar una onada sísmica de més d’un miler de terratrèmols –arribant a una [magnitud màxima de 4,3 graus a l’escala de Richter](#). Inusualment intensos i excessivament freqüents per atribuir-los únicament al fenomen de sismicitat induïda per injeccions, descrit profusament als manuals acadèmics i àmpliament conegut per la indústria –habitualment entre 1 i 2 graus a l’escala de Richter–, els informes que el Govern del PP va demanar a l’Institut Geològic i Miner (IGME) i a l’Institut Geogràfic Nacional (IGN) no solament **van corroborar la relació causal de les operacions al magatzem amb els terratrèmols**; també suggerien manca de previsió i mala praxi, fent cas omís de les bones pràctiques de la indústria, en l’execució d’una actuació que va acabar afectant falles actives –les que han registrat algun tipus d’activitat al llarg dels últims 10.000 anys. L’empresa concessionària, Escal UGS, que mai va fer cas dels advertiments d’organismes oficials com l’Observatori de l’Ebre o l’Institut Geològic de Catalunya, que li requerien un estudi de risc sísmic per a una activitat mundialment reconeguda com a inductora de terratrèmols, es va desentendre de la responsabilitat, va atribuir els sismes a una coincidència d’origen natural i va intentar desacreditar els informes.

Malgrat aquestes d’evidències, el Govern espanyol va acabar confiant la decisió sobre el futur del projecte Castor a un dictamen extern de l’altra banda de l’Atlàntic. Un informe “post-mortem” pel qual s’han pagat 600.000 euros a una institució de gran prestigi acadèmic però poc reconeguda en l’estudi de temes sísmics i de magatzems subterranis de gas: l’Institut Tecnològic de Massachusetts (el MIT, en les seves xifres en anglès) . Les principals [conclusions del document](#), que s’ha basat únicament en les dades dels estudis existents i les aportades per Escal UGS, no afegeixen grans novetats respecte al que ja havien dit l’IGME i l’IGN. La relació entre injeccions de gas i terratrèmols queda de nou constatada, si bé la falla causant no seria la mateixa que els experts estatals van identificar: es tractaria d’un dels segells laterals del mateix magatzem, la coneguda com a falla Oriental d’Amposta, alguns segments de la qual s’haurien reactivat. L’estructura del subsòl ha quedat “desestabilitzada” per les operacions, conclouen. És a dir: **tornar a injectar o extreure gas seria una temeritat absoluta des del punt de vista de la seguretat**.

Després de **carregar a la factura dels consumidors 1.350 milions d’euros per indemnitzar l’empresa de Florentino Pérez**, el Govern del PP va preparar així el terreny per anunciar amb solemnitat que el projecte Castor ja era història i que mai s’acabarà posant en marxa. A l’informe del MIT, els nord-americans adverteixen que, en cas de fer-ho, podria arribar a provocar terratrèmols de 6,8 a l’escala de Richter. Una xifra que experts com González de Vallejo consideren altament improbable, una exageració mancada de concreció científica. No és, però, un indicador desconegut i sense fonament: la mobilització de tots els segments de la falla Oriental d’Amposta i en tota la seva longitud –51 km– podria arribar a generar sismes de 7,1 de magnitud, com ja van avançar geòlegs com la professora de la UB Eulàlia Masana. Possibles conseqüències? Liqüefacció del sòl al delta de

l'Ebre -el terreny passa a estat líquid o semilíquid-, possibilitat de tsunamis i de danys catastròfics a la zona costanera on, precisament, s'ubiquen també les centrals de Vandellòs o la petroquímica de Tarragona.

Si el Castor entrés en funcionament, podria provocar tsunamis i danys catastròfics a la zona costanera

Tot i que en el moment de planificar i autoritzar el magatzem la presència de falles actives a la zona era perfectament coneguda i documentada, la redacció d'un estudi de risc sísmic no constituïa un requisit per a aquest tipus de projectes i, finalment, es va obviar de forma explícita i conscient. El tràmit només ha esdevingut legalment obligatori dins de les avaluacions d'impacte ambiental a partir del 2013 arran, precisament, de l'onada sísmica. I, malgrat això, l'informe del MIT ha estat utilitzat com la gran coartada per intentar exonerar de qualsevol responsabilitat l'empresa de Florentino Pérez i els tècnics estatals. Els nord-americans, que es vanten d'haver inventat un model computacional únic al món per estudiar aquests fenòmens, sostenen que els responsables del projecte mai no podien haver previst aquestes conseqüències amb els estàndards de la indústria. **“És una enorme imprudència l'argument que no es podia saber què passaria; és absolutament fals”**, respon González de Vallejo. “Un insult a la ciència i a la tècnica”, hi afegeix. Per a aquest expert, resulta “inconcebible” que l'avaluació d'impacte ambiental d'aquest tipus d'instal·lacions no inclogui un estudi de riscos de la sismicitat induïda. Més encara quan els organismes catalans ja havien avisat prèviament.

El fiasco tècnic

Alguna cosa havia fallat estrepitosament en la planificació del Castor, i els terratrèmols que sacsejaven les Terres del Sènia n'eren el principal símptoma. Però, mentre els ulls de bona part dels experts i de l'opinió pública havien focalitzat la seva atenció, alarmada, sobre les conseqüències sísmiques, el geòleg i professor del Departament de Geoquímica, Petrologia i Prospecció Geològica de la UB Josep Giner segueix estudiant i revisant les poques dades públicament disponibles per donar una explicació global, coherent i argumentada sobre el fiasco. **“El projecte podria haver fracassat sense els terratrèmols i no ens n'hauríem adonat.** Els terratrèmols han servit per ocultar les raons tècniques del fracàs del projecte Castor”, sentència, davant del silenci sepulcral de l'empresa i del Govern espanyol respecte a això.

El gran error, previsible, que hauria condemnat d'inici el Castor es trobaria, precisament, en la modelització geològica que va fonamentar el projecte, com el disseny dels fonaments d'una casa. Si el punt de partida és erroni, tot el desenvolupament posterior de l'edifici se'n ressentirà. Giner posa com a exemple que intentar encabir dos litres d'aigua en una ampolla amb capacitat només per a un té unes conseqüències. Sense aportar cap tipus d'evidència científica que ho sustentés, Escal UGS va vendre la idea que l'estructura subterrània de l'antic jaciment de petroli Amposta comptava amb una xarxa d'espaioses coves i cavitats que permetrien al gas circular lliurement pel seu interior sense traves, funcionant com un gran tanc. Parlava de porositats -és a dir, el volum de gas que admetrien les roques del magatzem- d'entre el 18% i el 25% i d'una elevada permeabilitat -la capacitat dels fluids de circular a través de l'estructura. Unes suposicions que la van portar a rebutjar, amb gens dissimulada suficiència, l'estudi essencial de [tots els escenaris de risc](#) associats a l'activitat i a la presència de falles actives a la zona.

Al llarg del temps van acabar participant en la construcció del Castor més de 100 subcontractistes d'arreu del món

Així va ser com la injecció en fase de proves de només 100 milions de metres cúbics dels 1.900 en total previstos va acabar desencadenant l'onada sísmica a principis de setembre del 2013 i va evidenciar que alguna cosa no s'havia fet bé. Si, en realitat, les cavernes no existien i la porositat era molt inferior, la viabilitat quedava totalment compromesa. "Un magatzem no pot aguantar tant de volum amb tanta pressió", subratlla Giner. Fins i tot el mateix estudi del MIT, tot i que de forma involuntària i sense entrar al fons de la qüestió, corrobora aquesta tesi. Per aconseguir que els seus models computacionals fossin capaços de simular el comportament del magatzem, admeten haver de modificar les dades primàries aportades per Escal UGS. La porositat es redueix a un màxim del 5% (vegeu el gràfic a continuació). Amb un volum cinc cops inferior respecte a les previsions inicials, un error en el càlcul de les pressions a l'hora d'injectar -l'IGME ja havia advertit que els marges de seguretat eren inexistents- tindria conseqüències nefastes. Si la sobrepressió creada a l'interior del magatzem superava la que podia suportar la roca, aquesta es **podia acabar fracturant i el gas hauria trobat un camí de sortida, empenyent les restes de petroli dens i l'aigua cap a la falla, provocant el seu lliscament i els posteriors terratrèmols**. Fins i tot, Giner i González de Vallejo van poder correlacionar els pics de cabal de gas injectat a principis de setembre amb la magnitud dels principals terratrèmols que es van produir de forma diferida unes tres setmanes després (vegeu el gràfic d'injeccions a sota). La localització de molts dels sismes prop dels mateixos pous d'injecció, que relata el MIT, ratificaria que ni la porositat ni la permeabilitat eren, ni de lluny, les esperades: totes les previsions es van ensorrar amb només el 5% del gas introduït.

El pretext de la imprevisibilitat es desmunta. "Era per incompetència, per negligència o per manca de dades? Una altra cosa és la indústria: són projectes corrents al món", referma Giner. Únicament una auditoria tècnica detallada, posant llum sobre tots els processos i decisions durant la planificació i execució del projecte, ajudaria a delimitar la magnitud del desastre i els seus responsables, sosté l'expert. Però els indicis previs de descoordinació en la gestió de la informació resultaven ja prou reveladors: **en el moment en què el projecte es concretava tècnicament l'any 2007, Escal UGS només comptava amb sis treballadors donats d'alta a la Seguretat Social** i al llarg del temps van acabar participant en la construcció del Castor més de 100 subcontractistes d'arreu del món. Estava, doncs, prou capacitada l'empresa concessionària, amb uns socis -el grup constructor ACS, amb un 66%, i el fons canadenc Dundee Energy, amb el terç restant- sense experiència prèvia rellevant en el món de l'explotació directa d'hidrocarburs, per planificar, coordinar i afrontar un projecte d'aquesta envergadura tècnica i econòmica? Disposava l'Administració estatal de personal prou qualificat per supervisar i controlar detalladament aquest tipus d'infraestructures i la seva execució? La resposta negativa a aquestes qüestions dona pistes suficients sobre l'inquietant desenvolupament dels fets i esdevé un avís en tota regla davant de possibles nous intents futurs.

El desmantellament ajornat

Incapaç tècnicament de complir la seva missió "estratègica" de prolongar la capacitat d'emmagatzemar gas de l'Estat espanyol fins a 50 dies i d'operar de forma segura assolint els cabals diaris d'injecció i extracció previstos -8 milions i 25 milions de metres cúbics, respectivament-, el projecte queda condemnat a no funcionar per ineficient. I, malgrat tot, l'actual ministre d'Energia, Álvaro Nadal, que ja ha admès el desmantellament de les instal·lacions com l'única sortida possible, continua donant allargs sobre la seva execució. "I és clar que l'objectiu és desmantellar, però amb molta cura, tenint les garanties que no es repetiran els moviments sísmics i quan tinguem clares les condicions sota les quals ho puguem fer", ha afirmat davant del Senat. Davant la perplexitat dels experts del món del petroli, **el ministre ha justificat la negativa a abordar de forma immediata la retirada de les instal·lacions** intentant descriure el projecte Castor com un "globus inflat", amb les "parets" desestabilitzades, fet que desaconsella qualsevol nova operació d'injecció o extracció de gas.

Allò que el ministre no explica és que la decisió de desmantellar és més política que cap altra cosa. “On és el perill?”, es pregunta Giner. Recorda que abandonar jaciments, amb el procés de segellament amb ciment dels pous per incomunicar les instal·lacions de superfície i el subsòl, és una de les operacions més habituals de la indústria. En cap cas, hi afegeix, l’execució d’aquest procediment requeriria l’extracció del gas matalàs (o gas coixí) que es va introduir en la primera fase d’operació per acomodar el gas de treball en les condicions de pressió adequades i que queda atrapat entre les roques, resultant irrecuperable a la pràctica. Així doncs, aparentment res impedeix que el Govern espanyol iniciï el procés per desmuntar el munt de ferralla enmig del mar, el gasoducte i la planta terrestre. **El cost, estimat l’any 2008 en 143 milions d’euros, podria superar en aquests moments ja els 200 milions.**

Enagás percep 15,72 milions d’euros anuals per al manteniment de les instal·lacions

La reiteració d’afirmacions de dubtosa veracitat o el silenci inextricable per part del Govern del PP continua adobant el terreny per a la incertesa i l’especulació. Més encara quan, paradoxalment, l’informe del MIT planteja, tot i que de forma molt genèrica, recomanacions en cas que el Govern espanyol decidís posar en marxa de nou les instal·lacions. Hivernades des de principis del 2016, el gestor tècnic del sistema, Enagás, percep 15,72 milions d’euros anuals per al manteniment de les instal·lacions, una xifra només 2 milions d’euros per sota del cost que té mantenir obert i en ple funcionament l’únic magatzem de gas submarí [operatiu a l’Estat espanyol](#): el de Gaviota, a la costa de Biscaia. Quin sentit té continuar mantenint això al llarg dels anys?, es pregunten des de la Plataforma Ciutadana en Defensa de les Terres del Sènia, **tement una represa futura de les injeccions o ensumant una compensació encoberta a Enagás** -que, malgrat el compromís inicial de comprar un terç del Castor un cop es posés en marxa, sempre ha recelat del projecte.

El laberint de les responsabilitats

Les possibles responsabilitats penals derivades dels sismes causats per un projecte executat amb un alt grau de descontrol en la gestió del risc i sense fiscalització administrativa real es troben encara sota la lupa del Jutjat núm. 4 de Vinaròs. Les diligències obertes des del gener del 2015, arran de la denúncia de la Fiscalia, tenen, formalment, la qualificació de causa complexa i el termini per tancar-les s’ha prorrogat -en dues ocasions- fins al desembre del 2018. Segons l’última interlocutòria, cal traduir i estudiar amb detall el contingut de l’informe del MIT i de Harvard. Al llarg d’aquest temps, **el sumari ha passat ja per les mans de quatre jutges diferents, que investiguen una vintena de persones**, entre funcionaris i càrrecs dels ministeris d’Indústria, d’Agricultura i Medi Ambient o l’IGME, així com el consell d’administració d’Escal UGS i els seus principals directius, amb el president, Recaredo del Potro, al capdavant, pels suposats delictes ambientals i de prevaricació ambiental. Esbrinar qui, com i per què va autoritzar un magatzem subterrani de gas que va generar més de mil terratrèmols només operant en proves. O per quina raó els responsables de l’empresa van mantenir les injeccions 12 dies més sense que la notícia dels sismes alterés els seus plans. **La trama econòmica i empresarial subjacent queda fora de l’abast d’aquestes diligències.**

Però la llarga llista de despropòsits en el marc d’una tramitació benèvola per part dels governs del PP i del PSOE ha estat insuficient per incloure cap ministre ni càrrec polític rellevant a la llista d’investigats. Ni Josep Piqué, ni Rodrigo Rato, ni José Montilla, ni Joan Clos, ni Miguel Sebastián, ni José Manuel Soria. I, malgrat tot, el Castor no solament era econòmicament estratègic just quan la bombolla immobiliària s’inflava fins a límits insospitats; també ho era des del punt de vista de la “seguretat nacional”, [segons el Ministeri de Defensa](#). Declarat urgent l’any 2005 per superar amb agilitat els controls administratius, estava cridat a ser un dels pilars en els quals el Govern del PSOE

fonamentava la seva política energètica aparentment més sostenible: abastir les centrals tèrmiques de cycle combinat que havien de donar suport a l'expansió especulativa de les renovables. El camí triomfal del Castor cap a la seva execució va suposar un total de 42 tràmits superats i permisos obtinguts. Tot i que **l'avaluació d'impacte ambiental es va haver de redactar en dues ocasions**, en cap cas ningú va creure oportú el requeriment d'un informe de risc sísmic. Fins i tot, quan l'informe de l'IGME previ a la concessió del 2008 reconeixia no saber què podia passar quan s'injectés el gas.

L'Executiu espanyol va fer mans i mànigues perquè el Govern català no interferís en el projecte

Però la llista de maquinacions administratives va anar molt més enllà i va abastar tots els nivells. L'Executiu espanyol va fer mans i mànigues perquè el Govern català, amb unes competències testimonials en matèria marítima, no interferís en el projecte, fins al punt de **moure les fronteres marítimes perquè la superfície de la concessió quedés exclusivament sota aigües administratives valencianes**. La infatigable perseverança als jutjats d'un dels propietaris afectats per les expropiacions, Mariano Suñer, ha acabat destapant escàndols urbanístics i ambientals en la tramitació. Des d'una planta terrestre construïda gràcies a una llicència urbanística nul·la de ple dret en sòl rústic -amb un permís d'obres aprovat per l'Ajuntament de Vinaròs en temps rècord: només cinc dies, incloent-hi els dies festius de la vigília i el dia de Nadal de l'any 2009- fins a la il·legalitat del gasoducte que la connecta amb la xarxa general, que va ser construït sense el preceptiu estudi d'impacte ambiental. Uns processos, pendents encara dels recursos judicials, que, a més de deixar **bona part de les instal·lacions fora de la legalitat**, projecten l'ombra de l'arbitrarietat administrativa sobre un projecte que havia de resultar modèlic.

La ferida territorial

"Els terratrèmols ens van ajudar. Si no hagués estat pels terratrèmols...", afirma, contrariat, l'empresari agrícola Mariano Suñer, que va encetar una croada legal des que el projecte va transcendir a la llum pública al [BOE al mes d'agost del 2007](#). També reconeix que els sismes van ser un "punt d'inflexió" la [Plataforma Ciutadana en Defensa de les Terres del Sénia](#). Des de les seves limitacions, el moviment social va ser dels primers d'advertir del perill sísmic. "Vam ajudar a alentir el projecte amb les nostres al·legacions", recorda la portaveu, Cristina Reverter. Una dècada després, **l'objectiu continua sent que es faci "justícia", depurar responsabilitats i que la ciutadania no pagui els plats trencats**. Treballen en aquesta línia [amb el Síndic de Greuges](#) i també defensen les seves denúncies i queixes presentades tant al Parlament Europeu com a la Comissió Europea.

"És una perversió de la democràcia: l'Administració ens ha de servir, no nosaltres a l'Administració", raona Reverter. Ara, amb l'anunci que ja no es posarà en funcionament -una notícia que han encaixat amb satisfacció i també amb prudència-, la prioritat més immediata, desmantellament al marge, és que **els propietaris afectats per les expropiacions de la planta terrestre i del gasoducte recuperin, en la mesura del possible, les seves terres de conreu**. Exigeixen que puguin tornar a plantar arbres i recuperar les collites després de la hipoteca de les servituds imposades per un projecte declarat d'utilitat pública. En un poble encara profundament sensibilitzat per l'explosió d'un camió cisterna amb gas que va deixar 243 morts el 1978, la Plataforma va haver de fer front durant anys i panys a la incomprensió i animadversió de molts habitants del veí poble de Vinaròs, el municipi que s'havia d'endur tots els beneficis fiscals i econòmics de la instal·lació. Des de l'Associació d'Afectats pel Projecte Castor ([APLACA](#), entitat amb 250 socis personada com a

acusació popular als jutjats de Vinaròs), el seu president, Joan Ferrando, recorda la “malmesa social”, l’“esforç” i l’“enfrontament entre pobles i comunitats autònomes”.

“Vinaròs no es va mobilitzar contra el Castor. Tots rics! Va creure que seria una font de llocs de treball, i l’oposició la van fer els pobles veïns”, reconeix l’actual alcalde de la població del Baix Maestrat, Enric Pla (Podem). El govern municipal socialista en el poder durant la tramitació del projecte va rebre el projecte com una espècie de “Benvingut, Mister Marshall”, com la solució màgica de tots els mals econòmics del municipi. A banda de les promeses d’ocupació i compensacions a tort i a dret, Pla xifra en un milió d’euros els ingressos previstos per a les arques municipals. Res de tot això es va complir. Després de reclamar infructuosament el cobrament de l’IBI pendent de la planta terrestre tant a Escal UGS com a Enagás, finalment és l’Estat, com a nou propietari, qui es fa càrrec del pagament d’aquest tribut: 6.000 euros anuals. Cap altre ingrés per activitat industrial o econòmica. “Hem evitat un mal major però no el deute, que paguem entre tots”, reflexiona l’alcalde sobre la paralització definitiva del projecte. Creu que el “rescat” de l’empresa promotora és la gran hipoteca del Castor i reitera l’“obligació” del Govern espanyol de desmantellar les instal·lacions. **“Tenim un rastre físic que no s’esborra: el monument a l’avarícia està col·locat aquí davant”**, conclou.

Jordi Marsal és periodista a l’Agència Catalana de Notícies ([ACN](#)) i autor del llibre ‘[Castor: la bombolla sísmica](#)’ (Ed. Saldonar i Grup Barnils).